

פניני הרמז

יו"ל ע"י "קהילת הרמה" בירושלים עיה"ק תובב"א
שע"י יוצאי ישיבה הרמה דלונדון יצ"ו

זמני עיה"ק ירושלים תובב"א

הזלה"נ - 4:10 / צאת השבת א"ת - 6:04

בנשיאות עט"ר מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אליקים שלעזינגער שליט"א

מפניני רבינו:

והרביתי את אתתי ואת מופתי בארץ מצרים. (ז. ג.), מתכליות המכות
י"ל עפ"י מה דאיתא בחז"ל (עי' שמות רבה ט, ט, וראה באורך בסדר היום ענין עשר
מכות) בסדר המכות, כי תחלה הגיעו על המים ואח"כ על העפר ואח"כ
לאדם ובהמה וכו', הכל עם סדר נפלא, להורות שכל מקרה בעולם הכל
מאתו ית' עם חשבון וסדר מדוייק, ואין כאן מקרה כלל שהוא היפך
הסדר.

(מתוך הגדה של פסח 'מבית אב' החדש)

והפליתי ביום ההוא את ארץ גשן אשר עמי עמד עליה. (ח. יח.),
פירש"י דהפליתי מלשון הבדלה, אולם בתרגום יונתן פי' ואעביד פלאין.
ועוד מש"כ ושמתי פדות, פירש"י לשון הבדלה, ובת"י ואשוי פורקן. ונראה
דשני הפירושים עולים כאחד בכוונתם, כי אמנם מהבדלה בין ישראל
לעמים מדובר כאן, אלא התרגום ביאר יותר, מהו מהות ההבדלה הלזו,
הלא המה הפלאים שהקב"ה עושה לעמו אשר גוף קיום עם ישראל בין
האומות בגלותם הוא הפלא הגדול ביותר, ואומות גדולות ועצומות עברו
מן העולם וישראל חי וקיים ובגויים לא יתחשב, וסוף היכר ההבדלה יהיה
בפדות עמו מבין האומות ונעלה לציון ברנה.

(בית אב עה"ת ח"א)

הירא את דבר ד' וכו' הניס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים. (ט. כ.),
ובירושלמי סוטה פ"ה הירא את דבר ד' תנא ר' ישמעאל איוב מעבדי
פרעה היה וכו' הה"ד הירא את דבר ד' וכו'. ואמרו בגמרא סוטה (דף יא.)

שלשה היה באותה עצה, בלעם שיעץ נהרג, איוב ששתק נידון ביסורין, יתרו שברח זכו מבני בניו שישבו בלשכת הגזית ע"כ. משמע שאיוב אע"פ שהיה ירא את ד' כמוש"כ כאן, מ"מ לא ברח ונשאר יושב שם במועצת פרעה ושתק, ובפרשת בשלח עה"פ ויקח שש מאות רכב בחור וכו' וירדוף אחרי בני ישראל, הקשה רש"י מנין היו לו לפרעה אלה הרי מת כל מקנה מצרים, של מי היו, של הירא את ד' שהכניס מקנהו אל הבתים, הוא איוב. נמצא הירא ד' הם אלה שאע"פ שאינם מסכימים עם עצת הרשעים, אבל הם ממשיכים לישב במועצותיהם, לבסוף ביראת שמים שלהם אינם אלא מסייעים להרשעים לרדוף את ישראל, והבן.

(בית אב עה"ת ח"ב)

* * *

קול רבינו [מאמרי השקפה ומוסר]:

מאמר "אות אחד לא תבוטל"

[מתוך ספר בית אב שיחות – נאמר בשנת תשמ"א לפ"ק]

כיוצא בו יהיו בטלין וקוצה ממך איני מבטל, ומנין שביטל אותה מן התורה וחזר לתורה, שנאמר שרי אשתך לא תקרא שמה שרי כי שרה שמה, והיכן חזר ויקרא משה להושע בן נון יהושע, ושלמה שהרהר לבטל אות מן התורה מה כתיב בו דברי אגור בן יקה, שאגר דברי תורה והקיאן כו'.

אמר רבי שמעון בן יוחאי נוח לו לשלמה שיהא גורף ביבין שלא נכתב עליו המקרא הזה, ולכך אמר שלמה על עצמו ופניתי אני לראות חכמה ודעת הוללות וסכלות, אמר שלמה מה שהייתי מחכים על דברי תורה והייתי מראה לעצמי שאני יודע דעת התורה, ואותו הבינה ואותו הדעת, של הוללות וסכלות היו. למה, כי מה האדם שיבוא אחרי המלך את אשר כבר עשוהו, מי הוא שיהיה רשאי להרהר אחר מדותיו וגזרותיו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא דברים אשר הם חצובים מלפניו, שכל דבר ודבר שיוצא מלפניו טרם הוא נמלך בפמליא של מעלה ומודיע להם הדבר כדי שידעו ויעידו כלן כי דינו דין אמת וגזרותיו אמת וכל

במדרש (ו, א): "וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה' וארא אל אברהם אל יצחק, הדא הוא דכתיב ופניתי אני לראות חכמה והוללות וסכלות כי מה האדם שיבוא אחרי המלך את אשר כבר עשוהו, הפסוק הזה נאמר על שלמה ועל משה, על שלמה כיצד, כשנתן הקדוש ברוך הוא תורה לישראל נתן בה מצוות עשה ומצוות לא תעשה, ונתן למלך מקצת מצוות, שנאמר לא ירבה לו סוסים וכסף וזהב וגו' ולא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו, עמד שלמה והחכים על גזרתו של הקדוש ברוך הוא ואמר למה אמר הקדוש ברוך הוא: לא ירבה לו נשים, לא בשביל שלא יסור לבבו אני ארבה ולבי לא יסור.

אמרו רבותינו באותה שעה עלתה יו"ד שבירכה ונשתטחה לפני הקדוש ברוך הוא ואמרה רבון העולמים לא כך אמרת אין אות בטלה מן התורה לעולם, הרי שלמה עומד ומבטל אותי, ושמא היום יבטל אחת ולמחרת עד שתבטל כל התורה כולה, אמר לה הקדוש ברוך הוא שלמה ואלף

לקיים רצון התורה והתכלית המכוון בגודל עמידה
בנסיון ויראת חטא.

אמנם כאן היה מקום הטעות, דכיון שהתורה אסרה
הדבר, ולו מחמת משמרת וגזירה, הרי איסור זה
הוא גופא תורה וההתחכמות בזה הוא הוללות, פי'
שאי אפשר הדבר להגיע לרצון ד' בלתי מה שכתוב
בתורה, כי מה שכתוב בתורה הוא במציאות העולם
וע"כ העובר על דין המשמרת ממילא נכשל. וזה
שאמר שלמה כיון שהרהרתי אחר מדותיו נכשלתי,
הגם שמצד גוף החשש היה יכול לעמוד בנסיון
בגודל מדרגתו אבל עצם ההעברה על גזרת התורה
הכשילתו.

והוא דאיתא שדברי תורה חצובים לפניו, וכל דבר
הוא נמלך בפמליא שלמעלה, הפמליא של מעלה
הם הממונים על הנהגת העולם שהעולם נברא
בהתאם להתורה והממונים קובעים מציאות העולם
לפי מציאות התורה, וזהו פי' חצובים לפניו בגוף
הבריאה, וכיון שאמרה תורה שהמרבה וכו' יסירו
לבבו, נקבעה כן צורת הנהגת העולם ואי אפשר
להתחכם ע"ז.

ודש"א בקהלת מי יבא אחר המלך את אשר כבר
עשוהו, כי אכן דבר המלך שלטון מצוותיו ית"ש
שבתורה שולטים בעולם.

והוא שהוכיח מיוד של שרה שכיון שנכתב היוד
בתורה אי אפשר שיתבטל, כי בזה תלוי גם קיום
הבריאה, ובביטול אות אחד מן התורה ח"ו בטלה
כל התורה, כי רק תורת ד' תמימה משיבת נפש כי
כל כולה שלמות אחת, והרוצה לבטל אות אחת הרי
הוא כבא לבטל כל התורה כולה.

והנה כן ראינו אצל רבותינו שעיקר פחד החטא לא
היה רק מגופו של חטא שלא יפה לעשות כן, אלא
הפחד שלא לחסר דבר מן התורה וכל דאגתם היתה
שלמות התורה, ולכן יותר מה שחרה להם על
עבריינים חרה להם על אותם שבאו לפגוע באמיתה
של תורה ולסלף דרכיה.

וכמה חרדים היו על כל הנהגה הכתובה ברמ"א, או
הכרעה של המג"א, כי הרי הם עצמות התורה, ואם
כי קשה להביע הדברים במלים כן היה ניכר
בהנהגות רבותינו, שבעיקר אמיתות ושלמות
התורה עמדה נגד עיניהם.

דבריו בהשכל, וכן הוא אומר כל אמרת אלוה
צרופה, ואומר בגזרת עיריץ פתגמא, שלפי
שהרהרתי אחר מעשיו נכשלתי, כיצד נאמר על
משה לפי שכבר הודיע הקדוש ברוך הוא למשה
שלא יניח אותם פרעה לילך, שנאמר ואני ידעתי כי
לא יתן אתכם מלך מצרים להלך, ואני אחזק את
לבו, ומשה לא שמר את הדבר הזה אלא בא
להתחכם על גזרתו של הקדוש ברוך הוא, והתחיל
אומר ה' למה הרעתה לעם הזה, התחיל לדון לפניו
[כמו שכתוב למעלה], ועל זה נאמר שאותה חכמה
ודעת של משה של הוללות וסכלות היו. כי מה
האדם שיבוא אחרי המלך, וכי מה היה לו להרהר
אחר מדותיו של הקדוש ברוך הוא את אשר כבר
עשוהו, מה שכבר גלה לו שהוא עתיד לחזק את
לבו בעבור לעשות לו דין תחת אשר העבידם
בעבודה קשה, ועל דבר זה בקשה מדת הדין לפגע
במשה, הדא הוא דכתיב וידבר אלהים אל משה,
ולפי שנסתכל הקדוש ברוך הוא שבשביל צער
ישראל דבר כן חזר ונהג עמו במדת רחמים, הדא
הוא דכתיב ויאמר אליו אני ה'" ע"כ.

וצ"ב כל המדרש. וכן מש"כ "אמרה לא כך אמרת
שאינ אות בטלה וכו', והרי שלמה מבטל שמא
היום יבטל אחת ולמחר אחרת עד שתתבטל כל
התורה כולה", כלום לא די בטענה זו שהקב"ה
הבטיח שאין אות בטלה? ומה הוצרך להוסיף
טענה יתירה שעלול לבטל כל התורה? גם מה ענין
יוד של שרה לכאן הלא שם לא עברה על התורה.
וכן מש"א "דברים אשר חצובים וכו' שכל דבר
ודבר שיוצא מלפניו טרם הוא נמלך בפמליא של
מעלה", וכי צריך להסכמת פמליא של מעלה
להוכיח צדקת אמירתו ית"ש? ומה זה ענין
להמכוון בהמדרש.

ונתחיל לבאר דברי המדרש בסוף הדברים שאמר
שלמה "לפי שהרהרתי נכשלתי", דמשמע מזה שלא
היה חטאו של שלמה במה שטעה בגוף הדבר
שחשב שהנשים לא יטעוהו, דודאי כיון שכן שיער
בנפשו - ואיתא בספרים שעשה כן מתוך חשבונות
לעמוד בנסיון - באמת על נכון חשב כן, והוא
שנאמר אמר שלמה מה שהייתי מחכים על דברי
תורה והייתי מראה שיודע אני דעת תורה אותה
הבינה ואותה הדעה של הוללות היא, הרי מה
שחשב שלמה היה בזה משום בינה ודעת ודימה
בזה דעת תורה ורצה לקדש ד' בחשבונו זה, כי אמר
לא אסרה תורה אלא מהאי טעמא, חשב שמן הראוי

מנהגו בזה, וכאשר שאלוהו, אמר: יודע אני שיש סברות נגד זה אבל מה אעשה שכן כתוב ברמ"א ואני מפחד שבאם אתחכם על הרמ"א ידונוני אחר מאה ועשרים על שהתחכמתי על הרמ"א...

הוא הדרך שקבלנו מרבנותינו בדורות הקודמים, כי אין עצה ואין תבונה נגד מש"כ בשו"ע ונגד גזרות חכמים שבכל הדורות, אפילו אם נדמה לנו בשכלנו שהחששות שחשו אינם, סו"ס כיון שכן תקנו גזירותיהן נעשו תורה כדאיתא ברמב"ם הל' ממרים, והעובר עליהם יכשל.

ואולי זה שאמרו על מנהגים הפורץ גדר ישכנו נחש, דהיינו על פריצת הגדר כשלעצמו וכמשנ"ת, והוא מה שהנחש גרמה לחוה, שאמרה חוה מפרי עץ אשר בגן אמר אלקים לא תאכלו וכו' פן תמותון ויאמר הנחש אל האשה לא מות תמותון, ומאי נפק"מ סו"ס אמר אלקים לא תאכלו, ואילו היתה דעתה כן לא היתה אוכלת, ע"כ הפורץ גדר נחש ישכנו, ולא יועיל כל דעת תורה מדומה להתיר אפילו מנהג אחד או תקנה אחת מכל שכן הלכה של תורה כי אין חכמה אלא הוללות וסכלות. ומי לנו גדול משלמה שנאמר לו אלף שכמותך יהיו בטלין ואות אחת מן התורה לא יבטל.

הערה: וזכורני בעת שאירע שנמסרו יהודים למשפט עכו"ם, ואכן רוב ההמון שהתרגש על זה היה על אודות השקר הנורא לחייב אדם נקי מחטא, אשר באמת כל לב נרעד מכך, אבל אנכי מרגיש עיקר סערת נפשי על עוצם החטא הנורא של מסירה, שאסור למסור אדם לגוי אפילו ממונו, והמוסר נכרת ונידון לעולם ולעולמי עולמים כדאיתא ברמב"ם (פ"ג ממרים ה"ב ועוד), ודבר זה היה גדור בכלל ישראל ובדאי אצל שומרי מצוות ובאו הרשעים האלה ופרצו פירצה בגדר התורה ר"ל אשר לא היה מעולם, וההרגשה הזאת הרבה יותר חזקה אצלי, ומאי נפק"מ בזה אם הלה חייב או פטור, זוהי מסירה, ואין ההרגשה הלזו אלא פרי החינוך שקבלתי בבית אבותי ורבתי.

ואכן מה שהחלו לאחרונה להקל באיסור ערכאות וגם שומרי תומ"צ הולכים לפני ערכאות ואומרים שהשופט שלהם מברר בין כך את האמת, והלא ע"ז אמרו ז"ל שאפילו יודעים שפוסקים כדין תורה גם כן אסור, והוא חילול ד' כי מאי הרויחו אם מחייבים החייב ופוטרים הפטור אבל יש כאן עבירת איסור של תורה שע"ז נאמר מרים יד בתורה משה ר"ל, ולא יכולתי לעצור בעדי מלכתוב זה כי בוער לבי בקרבי בקנאת ד'.

וראיתי בשם הגאון רבי יצחק בלאזער זצ"ל שבקעלם לא נהגו מנהג 'תשליך' אבל הוא המשיך